

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پژوهشکده زبان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته زبان‌شناسی همگانی

قصه‌گویی و تحلیل گفتمان گفتاری کودکان دبستانی

استاد راهنما:

آقای دکتر محمد دبیرمقدم

استاد مشاور:

خانم دکتر آرزیتا افراشی

پژوهشگر:

علی معصومی

اسفند ۱۳۹۱

تقدیم به

حامد عبدی

که قدر واژه‌ها را

می دانست...

از کسانی بگویم که ارزششان بیش از یک سپاس‌گزاری ساده است.

دکتر محمد دبیرمقدم انسان بزرگی است، چهره ماندگار میهن من. بزرگی خود را در کنار کوچکی من قرار داد تا به یاری‌اش کاری بزرگ کرده باشم. سپاسگزار زحمات ایشان هستم.

اولین "چاپش می‌کنیم" دل‌نشین را از دکتر آزینا افراشی گرفتم. در کنار او، نوشتن آموختم و با زبان‌شناسی بیشتر و بیشتر آشنا شدم. ممنون ایشان هستم. هنگام خرابی کامپیوترتان، باز هم روی من حساب کنید استاد!

در همان برخورد اول، مهربانی‌اش همه را شیفته می‌کند. پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه و انجمن زبان‌شناسی ایران با نام این مرد، دکتر مصطفی عاصی، گره خورده است. از کمک‌های شایان ایشان بسیار سپاسگزارم.

طبقه سوم پژوهشگاه، اطاق مردی است که نمی‌شود از آن حوالی گذشت و در آنجا را نزد. دکتر یحیی مدرسی آنقدر دوست‌داشتنی و دانا است که هر زمان مزاحمش شدم، دست خالی برنگشتم. به این امید که همیشه آنجا ملاقاتتان کنیم استاد!

خیلی دیر با او آشنا شدم اما کمک‌های او بی‌اندازه بزرگ بود. مسیر دیدار با اساتید گرامی، پروفسور هلیدی و پروفسور حسن، از طریق ایشان هموار شد. دکتر طاهرهایشانی همان فردی است که این پایان‌نامه بسیار به او مدیون است. بسیار.

وقتی کاری را انجام می‌دهیم، به فضایی احتیاج داریم. وقتی فضایی را مناسب و مهیا می‌یابیم، کار به ثمر می‌نشیند. پدر و مادرم بهترین این فضا را برایم ایجاد کردند. از آنها بسیار ممنونم.

و ممنونم از او که روزها و ساعت‌هایش را در کنار من گذراند تا روند پژوهش، همواره به درستی پیش برود. مریم کردبچه، دوست قدیمی، هم‌کلاسی و همسر، هم‌سفر من در این مسیر بود. دستانش را از روی سپاس، می‌فشارم.

و در آخر... استاد حامد عبدی... او همان کسی است که این واژه‌ها، همگی، وامدار اوست. او همان کسی است که زبان‌شناسی را به هر زبان‌شناسی می‌شناساند! دستم بگرفت و پا به پا برد، اما نگرفته، بی‌هوا رفت! هر کجای این کره خاکی که هست، برایش بهترین‌ها را آرزو می‌کنم.

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی تاثیر قصه‌گویی بر انسجام و پیوستگی قصه‌گویی دانش‌آموزان دبستانی می‌پردازد. انسجام و پیوستگی، هر دو، اجزای سازنده گفتمان گفتاری و نوشتاری هستند. درحالی که از انسجام به عنوان ابزارهای پیوندی معین و مشخصی نام برده می‌شود که پیوند دهنده جمله‌های یک متن است (هلیدی و حسن، ۱۹۷۶: ۴)، پیوستگی به ساختار کلی، طرح یا طرحواره‌ای که گزاره‌ها را نظم می‌دهد اطلاق می‌شود (بامبرگ، ۱۹۸۴). در پژوهش حاضر، تعداد ۳۰ نفر از دانش‌آموزان پسر پایه سوم ابتدایی در یک دوره ۲ ماهه قصه‌گویی شرکت کردند. در ابتدا و انتهای این دوره از آنها خواسته شد تا به عنوان پیش‌آزمون و پس‌آزمون قصه‌های خود را بر اساس تصاویر نشان داده شده بگویند. سپس از معیار طبقه‌بندی انسجام هلیدی و حسن (۱۹۷۶) که در برگزیده ارجاع، جایگزینی، حذف، ابزارهای پیوند و انسجام واژگانی است برای سنجش انسجام، و از نظریه هماهنگی انسجامی حسن (۱۹۸۴) به عنوان ابزاری برای سنجش پیوستگی قصه‌ها استفاده شد. در پایان، قصه‌های هر یک از دانش‌آموزان بر اساس این مقیاس‌ها مورد بررسی قرار گرفت و آماری از میزان استفاده آنها از این ابزارها ارائه گردید. از آمار بدست آمده برای مقایسه میزان انسجام و پیوستگی گفتمان گفتاری گروه آزمون و کنترل بهره گرفته شد. آنچه از یافته‌های پژوهش به دست آمده است، مبین این است که گفتمان گفتاری دانش‌آموزان پایه سوم دبستان، از انسجام و پیوستگی بالایی برخوردار است و پس از دوره دو ماهه قصه‌گویی، تغییر محسوسی در انسجام و پیوستگی آنها دیده نمی‌شود.

واژه‌های کلیدی: تحلیل گفتمان گفتاری، انسجام، پیوستگی، هماهنگی انسجامی،

قصه‌گویی

فهرست مطالب

فصل ۱ - کلیات پژوهش ۱

۱-۱- مقدمه ۱

۱-۲- هدف پژوهش ۱

۱-۳- اهمیت پژوهش ۲

۱-۴- نوآوری پژوهش ۲

۱-۵- پرسش‌های پژوهش ۲

۱-۶- فرضیه‌های پژوهش ۳

۱-۷- جامعه آماری ۴

۱-۸- ابزارهای پژوهش ۴

۱-۹- روش پژوهش ۶

۱-۱۰- محدودیت‌های پژوهش ۶

۱-۱۱- ساختار پژوهش ۷

فصل ۲ - پیشینه پژوهش ۹

۲-۱- مقدمه ۹

۲-۲- آثار پژوهشگران داخلی ۹

۲-۲-۱- مقاله‌ها ۹

۲-۲-۲- پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها ۱۱

۱۳.....	۳-۲- آثار پژوهشگران خارجی
۱۷.....	۴-۲- آزمون‌های انسجام و هماهنگی انسجامی
۱۸.....	۲-۴-۱- آزمون داستان اتوبوس از رنفرو
۱۸.....	۲-۴-۲- مقیاس کل‌نگرانه پیوستگی از بامبرگ
۱۹.....	۲-۴-۳- تحلیل هماهنگی انسجامی از حسن
۱۹.....	۲-۵- جمع‌بندی
۲۱.....	فصل ۳ - چارچوب نظری پژوهش
۲۱.....	۳-۱- مقدمه
۲۱.....	۳-۲- قصه
۲۲.....	۳-۳- قصه‌گویی
۲۲.....	۳-۴- تحلیل گفتمان
۲۴.....	۳-۵- گفتمان گفتاری
۲۶.....	۳-۶- متن
۲۸.....	۳-۸- ساختار
۲۸.....	۳-۸- بافت موقعیتی
۳۱.....	۳-۹- بافتار
۳۲.....	۳-۱۰- انسجام
۳۲.....	۳-۱۰-۱- انسجام و ساختار زبانی
۳۳.....	۳-۱۰-۲- انواع انسجام

- ۳۴..... ۱-۲-۱۰-۳ ارجاع
- ۳۵..... ۲-۲-۱۰-۳ انواع ارجاع
- ۳۶..... ۳-۲-۱۰-۳ جایگزینی و حذف
- ۴۰..... ۴-۲-۱۰-۳ ابزارهای پیوندی
- ۴۲..... ۵-۲-۱۰-۳ انسجام واژگانی
- ۴۳..... ۱-۵-۲-۱۰-۳ بازگویی
- ۴۳..... ۲-۵-۲-۱۰-۳ تکرار
- ۴۳..... ۳-۵-۲-۱۰-۳ هم‌معنایی و تضاد معنایی
- ۴۳..... ۴-۵-۲-۱۰-۳ شمول معنایی
- ۴۴..... ۵-۵-۲-۱۰-۳ جزءواژگی
- ۴۴..... ۶-۵-۲-۱۰-۳ باهم‌آیی
- ۴۵..... ۷-۵-۲-۱۰-۳ نمونه‌ای
- ۴۵..... ۱-۷-۵-۲-۱۰-۳ برابری
- ۴۵..... ۲-۷-۵-۲-۱۰-۳ نام‌گذاری
- ۴۶..... ۳-۷-۵-۲-۱۰-۳ شباهت
- ۴۶..... ۱۱-۳-۱۱-۱۱-۱۱-۱۱ انسجام و گره انسجامی
- ۵۱..... ۱-۱۱-۳-۱۱-۱۱-۱۱ انواع گره انسجامی
- ۵۱..... ۱-۱-۱۱-۳-۱۱ هم مرجعی
- ۵۱..... ۲-۱-۱۱-۳-۱۱ هم طبقگی

- ۵۲..... ۳-۱-۱۱-۳- هم گستری
- ۵۳..... ۳-۱۱-۲- زنجیره‌های انسجامی از دیدگاه حسن
- ۵۴..... ۳-۱۱-۳- تعامل زنجیره‌ها
- ۵۴..... ۳-۱۱-۴- نمونه
- ۵۵..... ۳-۱۱-۴-۱- نمونه‌های مرتبط
- ۵۵..... ۳-۱۱-۴-۲- نمونه‌های جنبی
- ۵۵..... ۳-۱۱-۴-۳- نمونه‌های مرکزی
- ۵۵..... ۳-۱۱-۴-۴- نمونه‌های غیر مرکزی
- ۵۵..... ۳-۱۱-۴-۵- ابزارهای غیر انسجامی
- ۵۸..... ۳-۱۱-۴-۶- شکاف
- ۵۸..... ۳-۱۲-۱۲- هماهنگی انسجامی
- ۵۸..... ۳-۱۲-۱- هماهنگی انسجامی و پیوستگی
- ۶۰..... ۳-۱۲-۲- چارچوب هماهنگی انسجامی
- ۶۲..... ۳-۱۲-۳- مراحل انجام تحلیل هماهنگی انسجامی
- ۶۲..... ۳-۱۲-۱- ابزارهای غیر انسجامی و حذف‌ها
- ۶۴..... ۳-۱۲-۲- مشخص کردن زنجیره‌های انسجامی و کدگذاری آنها
- ۶۷..... ۳-۱۲-۳- تعامل زنجیره‌ها و کدگذاری آنها
- ۶۸..... ۳-۱۲-۴- مشخص کردن میزان انسجام و پیوستگی
- ۶۹..... ۳-۱۲-۱۲- کاستی‌های نظریه هماهنگی انسجامی

۱۳-۳ - جمع‌بندی ۶۹

فصل ۴ - تحلیل داده‌ها ۷۱

۱-۴ - مقدمه ۷۱

۲-۴ - داده‌های پژوهش ۷۱

۳-۴ - مختصری از روش تحلیل داده‌ها ۷۲

۴-۴ - قصه‌های انتخابی برای تحلیل هماهنگی انسجامی ۷۲

۱-۴-۴ - قصه‌های متین (گروه آزمون) ۷۳

۲-۴-۴ - قصه‌های رایان (گروه کنترل) ۷۴

۵-۴ - تحلیل هماهنگی انسجامی در قصه‌های متین (گروه آزمون) ۷۵

۱-۵-۴ - مشخص کردن حذف‌ها و ابزارهای غیر انسجامی ۷۵

۱-۱-۵-۴ - قصه اول متین ۷۵

۲-۱-۵-۴ - قصه دوم متین ۷۸

۲-۵-۴ - مشخص کردن و کدگذاری زنجیره‌های انسجامی ۸۰

۳-۵-۴ - مشخص کردن تعامل زنجیره‌ها ۸۱

۴-۵-۴ - مشخص کردن میزان انسجام و پیوستگی ۹۱

۶-۴ - تحلیل هماهنگی انسجامی در قصه‌های رایان (گروه کنترل) ۱۰۰

۱-۶-۴ - مشخص کردن حذف‌ها و ابزارهای غیر انسجامی ۱۰۰

۱-۱-۶-۴ - قصه اول رایان ۱۰۰

۲-۱-۶-۴ - قصه دوم رایان ۱۰۱

۱۰۴.....	۲-۶-۴- مشخص کردن و کدگذاری زنجیره‌های انسجامی
۱۰۹.....	۳-۶-۴- مشخص کردن تعامل زنجیره‌ها
۱۱۴.....	۴-۶-۴- مشخص کردن میزان انسجام و پیوستگی
۱۱۴.....	۷-۴- ارجاع در گروه آزمون
۱۱۷.....	۸-۴- ابزارهای پیوندی در گروه آزمون
۱۱۷.....	۸-۴-۱- ابزارهای پیوندی در قصه متین
۱۲۱.....	۹-۴- مقایسه دو گروه آزمون و کنترل
۱۲۲.....	۹-۴-۱- مقایسه میزان انسجام و پیوستگی
۱۲۵.....	۹-۴-۲- مقایسه میزان استفاده از ابزارهای غیر انسجامی
۱۲۷.....	۱۰-۴- جمع‌بندی
۱۲۹.....	فصل ۵ - بحث و نتیجه‌گیری
۱۲۹.....	۱-۵- مقدمه
۱۲۹.....	۲-۵- مختصری از پژوهش حاضر
۱۳۰.....	۳-۵- فرضیه‌های پژوهش
۱۳۳.....	۴-۵- بحث و نتیجه‌گیری
۱۳۴.....	۵-۵- پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آتی
۱۳۵.....	پیوست ۱ - تصاویر
۱۳۶.....	پیوست ۲ - جدول رمزگذاری زنجیره‌ها
۱۳۷.....	کتاب‌نامه

۱۴۰ واژه‌نامه فارسی

۱۴۸ واژه‌نامه انگلیسی

فهرست جداول

۳۴	جدول ۱-۳ - انواع انسجام
۳۵	جدول ۲-۳ - انواع ارجاع
۴۸	جدول ۳-۳ - خلاصه‌ای از پیوندهای معنایی در زبان انگلیسی
۴۹	جدول ۴-۳ - ابزارهای انسجامی (۱۹۸۹)
۶۶	جدول ۵-۳ - انواع فرایندها
۸۳	جدول ۱-۴ - زنجیره‌ها - قصه اول متین باباخانی
۸۷	جدول ۲-۴ - زنجیره‌ها - قصه دوم متین باباخانی
۹۲	جدول ۳-۴ - تحلیل هماهنگی انسجامی - قصه اول متین باباخانی
۹۶	جدول ۴-۴ - تحلیل هماهنگی انسجامی - قصه دوم متین باباخانی
۱۰۵	جدول ۵-۴ - زنجیره‌ها - قصه اول رایان استکی
۱۰۷	جدول ۶-۴ - زنجیره‌ها - قصه دوم رایان استکی
۱۱۰	جدول ۷-۴ - تحلیل هماهنگی انسجامی - قصه اول رایان استکی
۱۱۲	جدول ۸-۴ - تحلیل هماهنگی انسجامی - قصه دوم رایان استکی
۱۱۴	جدول ۹-۴ - ارجاع در گروه آزمون (پیش از قصه‌گویی)
۱۱۵	جدول ۱۰-۴ - ارجاع در گروه آزمون (پس از قصه‌گویی)
۱۱۶	جدول ۱۱-۴ - مقایسه ارجاع در گروه آزمون

- ۱۱۸ جدول ۴-۱۲ - ابزارهای پیوندی در قصه‌های متین
- ۱۱۸ جدول ۴-۱۳ - ابزارهای پیوند در گروه آزمون (پیش از قصه‌گویی)
- ۱۱۹ جدول ۴-۱۴ - ابزارهای پیوند در گروه آزمون (پس از قصه‌گویی)
- ۱۲۰ جدول ۴-۱۵ - مقایسه ابزارهای پیوند در گروه آزمون
- ۱۲۳ جدول ۴-۱۶ - انسجام و هماهنگی انسجامی در دانش‌آموزان گروه آزمون ...
- ۱۲۴ جدول ۴-۱۷ - انسجام و هماهنگی انسجامی در دانش‌آموزان گروه کنترل
- ۱۲۵ جدول ۴-۱۸ - ابزارهای غیر انسجامی دانش‌آموزان گروه آزمون
- ۱۲۶ جدول ۴-۱۹ - ابزارهای غیر انسجامی دانش‌آموزان گروه کنترل
- ۱۲۷ جدول ۴-۲۰ - مقایسه ابزارهای غیر انسجامی در گروه آزمون و کنترل

فهرست نمودارها

نمودار ۱-۴ - ابزارهای پیوندی در گروه آزمون (پیش از قصه‌گویی) ۱۲۱

نمودار ۲-۴ - ابزارهای پیوندی در گروه آزمون (پس از قصه‌گویی) ۱۲۱

فصل ۱ - کلیات پژوهش

۱-۱ - مقدمه

تولید و بازگویی قصه توسط کودکان می‌تواند دانش آن‌ها را از زبان نشان دهد و می‌توان گفت قصه‌گویی بهترین ابزار برای سنجش و پایش مهارت‌های زبانی است چرا که هم‌زمان از سطوح زبانی مختلف، اطلاعاتی به دست می‌دهد. به همین دلیل است که از قصه‌گویی در مراکز گفتار درمانی برای تشخیص و بهبود درک و تولید کودکان استفاده می‌شود. اما نتایج تحقیقات نشان داده است که در مورد کودکان عادی نیز استفاده از قصه‌گویی می‌تواند نتایج مفیدی به همراه داشته باشد. قصه خود ادغامی از عناصر زبانی (مانند محتوا، صورت و کاربرد) و مهارت‌های اجتماعی است. بنابراین روایت قصه توسط کودک می‌تواند ویژگی‌های زبانی وی را بروز داده و بررسی آن می‌تواند پیشرفت‌های او را در به‌کارگیری مهارت‌های گفتمانی انسجام و پیوستگی نشان دهد.

۱-۲ - هدف پژوهش

هدف از انجام پژوهش حاضر مشاهده میزان انسجام و پیوستگی در گفتمان گفتاری کودکان دبستانی است. هدف دیگر این پژوهش این است که مشخص شود آیا قصه‌گویی بر گفتمان گفتاری کودکان دبستانی تأثیرگذار است؟ پیش و پس از قصه‌گویی، آیا تغییری در انسجام و پیوستگی زبان کودکان دبستانی مشاهده می‌شود؟

۱-۳- اهمیت پژوهش

پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که قصه‌گویی می‌تواند در یادگیری مهارت‌های زبانی به کودکان یاری رسانده و یادگیری را برای آنها لذت بخش کند. که این امر، نشان از مثبت بودن تأثیر قصه‌گویی بر زبان کودکان (چه زبان مادری و چه زبان دوم) دارد. بدین ترتیب لازم به نظر می‌رسد که چگونگی این تأثیر بر گفتمان کودکان فارسی زبان، به ویژه گفتمان گفتاری آنها، نیز مورد بررسی قرار گیرد.

۱-۴- نوآوری پژوهش

پژوهش‌هایی که تا به امروز در اندازه‌گیری میزان به‌کارگیری ابزار انسجام و پیوستگی در گفتار کودکان انجام شده است کمابیش با استفاده از قصه‌گویی کودکان انجام گرفته است. اما تا به حال در مورد تأثیر قصه‌گویی بر گفتار کودکان پس از یک دوره مشخص قصه‌گویی، در چارچوب نظریه هماهنگی انسجامی، پژوهشی انجام نشده است. در بررسی انسجام و پیوستگی زبان کودکان، چارچوبی که در سایر پژوهش‌ها بیشتر مورد استفاده قرار گرفته، نظریه انسجام هلیدی و حسن (۱۹۷۶) است و پژوهش‌های اندکی به هماهنگی انسجامی (حسن، ۱۹۸۴) پرداخته‌اند.

۱-۵- پرسش‌های پژوهش

- ۱) قصه‌گویی بر استفاده از ابزارهای انسجامی در گفتار کودکان چه تأثیری دارد؟
- ۲) کدامیک از انواع ارجاع، به مثابه ابزاری انسجامی، در قصه‌گویی کودکان دبستانی مشاهده می‌شود؟ آیا قبل و بعد از شرکت در یک دوره قصه‌گویی، استفاده از این ابزار توسط کودکان سیر صعودی را نشان می‌دهد؟

۳) کدامیک از انواع حروف پیوند، که از ابزارهای انسجام متن است، در قصه‌گویی کودکان دبستانی مشاهده می‌شود؟ آیا شرکت در جلسات قصه‌گویی، روند استفاده از این ابزار را رو به رشد نشان می‌دهد؟

۴) آیا پیوستگی در قصه‌های گفته شده توسط کودکان قبل و بعد از شرکت در جلسات قصه‌گویی تفاوتی خواهد داشت؟ طبق آزمون بامبرگ (۱۹۸۷) آیا می‌توان روندی رو به رشد (از قصه‌های ناپیوسته تا تماما پیوسته) مشاهده کرد؟

۵) آیا کودکان در استفاده از ابزار انسجامی حین بازگویی قصه، دچار خطا یا اشتباه می‌شوند؟ آیا این خطا و اشتباه پس از جلسات قصه‌گویی کاهش نشان می‌دهد؟

۱-۶- فرضیه‌های پژوهش

۱) قصه‌گویی بر استفاده از ابزارهای انسجامی در گفتار کودکان نقش دارد و باعث بهبود و تدقیق استفاده از این ابزار توسط آن‌ها می‌شود.

۲) از میان ابزارهای انسجامی زبان، همه انواع ارجاع در قصه‌گویی کودکان دبستانی مشاهده می‌شود. قبل و بعد از شرکت در جلسات قصه‌گویی، استفاده از این ابزار توسط کودکان سیر صعودی را نشان می‌دهد.

۳) از میان انواع حروف پیوند در قصه‌گویی کودکان دبستانی همه نوع مشاهده می‌شود. شرکت در جلسات قصه‌گویی، روند استفاده از این ابزار را رو به رشد نشان می‌دهد.

۴) پیوستگی در قصه‌های گفته شده توسط کودکان قبل و بعد از شرکت در جلسات قصه‌گویی تفاوت خواهد داشت. بدین صورت که پس از جلسات قصه‌گویی، عوامل پیوسته ساختن قصه بیشتر خواهند شد. طبق آزمون بامبرگ (۱۹۸۷) روند رو به رشد (از قصه‌های ناپیوسته تا تماما پیوسته) مشاهده می‌شود.

۵) در استفاده از ابزار انسجامی حین بازگویی قصه، کودکان دچار خطا یا اشتباه می‌شوند. این خطا و اشتباه پس از جلسات قصه‌گویی کاهش پیدا می‌کند.

۷-۱- جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر، دانش‌آموزان پسر پایه سوم دبستان است. از میان مدارس موجود در سطح شهر تهران، یک مدرسه غیر دولتی در منطقه ۶ تهران انتخاب شده است. در انتخاب مدرسه، ابتدا از اداره آموزش و پرورش کل و اداره آموزش و پرورش منطقه ۶ تهران، برای همکاری با ۴ مدرسه اقدام گردید، که دو مدرسه دولتی و دو مدرسه غیر دولتی بودند. اما عدم همکاری ۳ مدرسه، منجر به انتخاب یک مدرسه شد و جامعه آماری از میان آنها انتخاب گردید. انتخاب پایه سوم دبستان نیز به منظور در نظر گرفتن حد واسط میان اول تا پنجم دبستان بود. تعداد ۱۵ دانش‌آموز از یک کلاس به عنوان گروه آزمون، و ۱۵ دانش‌آموز از کلاس دیگر به عنوان گروه کنترل در این پژوهش شرکت داده شدند.

۸-۱- ابزارهای پژوهش

در پژوهش حاضر، به عنوان محرکی برای قصه‌گویی، دو تصویر (پیوست ۱) مورد استفاده قرار گرفت که پیش و پس از انجام جلسات قصه‌گویی به دانش‌آموزان نشان داده شد تا قصه‌های خود را بر اساس آنها بگویند. هدرگ و وستبی (۱۹۹۳: ۱۸) معتقدند سه نوع ساختار برای محرک وجود دارد:

۱. بدون ساختار^۱، که در آن یا هیچ محرکی وجود ندارد، یا محرک، گفتن یک خاطره است، و یا تعدادی عروسک، ماشین یا حیوان اسباب‌بازی است. در این شرایط از قصه‌گو باید خود، قصه خود را ساخته و پرداخته کند.

۲. تا اندازه‌ای ساخت یافته^۲، که در آن، قصه‌گو باید آنچه که به او ارائه می‌شود را درک کرده و با استفاده از حافظه بلند مدت خود، قصه‌ای را بسازد. یکی از آنها همان مجموعه اسباب‌بازی‌هاست به همراه جزئیات بیشتری از یک رویداد که برای آنها رخ داده است. روش دیگر در این دسته، که بسیار مورد استفاده قرار می‌گیرد، استفاده از عکس است. همچنین می‌توان از یک "شروع قصه" استفاده کرد. به طوری که شروع قصه توسط فرد آزمون‌گیرنده گفته شده و از آزمون‌شونده خواسته می‌شود تا آن را ادامه دهد.

۳. کاملاً ساخت یافته^۳، که محرک، محیط، شخصیت‌ها و یک یا چند رویداد قصه را نیز مشخص کرده است. کارت‌های متوالی^۴، کتاب‌های تصویری، فیلم و ویدیو از این دست محرک‌ها هستند.

بدین ترتیب، طبق تعریف‌های ذکر شده، محرک در این پژوهش از نوع تا حدی ساخت یافته است.

از دیگر ابزارهای تحقیق، ۲۰ قصه است که طی یک دوره قصه‌گویی دو ماهه برای گروه آزمون مورد استفاده قرار گرفت. این قصه‌ها مشتمل بر تعدادی قصه کلاسیک و قدیمی ترجمه شده موجود در بازار، به همراه تعدادی قصه ترجمه شده توسط پژوهشگر است که آنها به تأیید اداره آموزش و پرورش منطقه ۶ رسیده است. مدت زمان قصه‌گویی برای هر جلسه، حد اکثر ۱۵ دقیقه بوده است.

دستگاه ضبط صدا از دیگر ابزارهای پژوهش حاضر است.

¹ unstructured

² partially structured

³ highly structured

⁴ sequence cards

۱-۹- روش پژوهش

گردآوری داده‌های پژوهش حاضر به شیوه میدانی صورت گرفته است. روش کار این پژوهش بدین شرح است که برای دانش‌آموزان یک دوره قصه‌گویی برگزار شد به گونه‌ای که پیش از دوره قصه‌گویی از دانش‌آموزان هر دو گروه آزمون و کنترل یک پیش‌آزمون گرفته شد. در این آزمون از دانش‌آموزان خواسته شد تا بر اساس تصویر شماره ۱ در پیوست ۱، قصه‌ای را روایت کنند. حین این کار صدای آن‌ها ضبط شده، سپس به نوشتار برگردانده شده و میزان انسجام و پیوستگی (به صورت درصدی) بر اساس نظریه هماهنگی انسجامی مشخص شد. سپس به مدت دو ماه به صورت هفته‌ای دو روز برای گروه آزمون، جلسات قصه‌گویی برگزار شد. در این مدت، دانش‌آموزان گروه کنترل، روال عادی برنامه درسی خود را داشتند. پس از دو ماه، بار دیگر آزمونی برگزار شد و این بار نیز از دانش‌آموزان خواسته شد تا بر اساس تصویر شماره ۲ در پیوست ۱ (که تا اندازه‌ای مرتبط با تصویر شماره ۱ است)، قصه‌ای را روایت کنند. این بار نیز با ضبط صدا و برگرداندن آن به نوشتار، میزان انسجام و پیوستگی قصه‌ها مشخص شد. در نهایت داده‌های به دست آمده از دو آزمون برای هر دانش‌آموز با هم مقایسه شد.

۱-۱۰- محدودیت‌های پژوهش

در پژوهش حاضر، محدودیت‌هایی در زمینه انتخاب جامعه آماری وجود داشت. در ابتدای پژوهش، تصمیم پژوهشگر بر انتخاب نمونه آماری از میان دانش‌آموزان مدارس هم غیر دولتی و هم دولتی بود تا مقایسه‌ای نیز میان آنها صورت گیرد. اما موافقت مدارس دولتی در این زمینه جلب نشد.

همچنین ایجاد شرایط مناسب و یکسان برای آزمون قبل و بعد از قصه‌گویی و ضبط صدا ممکن نبود و این آزمون‌ها در دو فضای متفاوت گرفته شدند. بدین صورت که آزمون اول در یک